

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3346

[Total No. of Pages : 4

[5209]-Ext.-11

M.A./M.Sc.(Part-I) (For External)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS:1.1: International Relations and 2.1 Strategic Studies

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one in 500 words : **[20]**

- a) Explain evolution and development of regionalism in the Third world countries.
- b) Describe various approaches to the study of international relations.

Q2) Answer any one in 500 words: **[20]**

- a) Write a critical note on the New World Order (NEO)
- b) Explain salient features of the realist theory of International Politics as developed by Hans J. Morgenthau.

Q3) Answer any two in 250 words. **[2×15=30]**

- a) Explain changing nature of warfare from Limited to Total war.
- b) Discuss the theory of nuclear deterrence and its relevance in international politics.
- c) Describe features of NIEO.
- d) Discuss Chinese nuclear strategies.

P.T.O.

Q4) Answer any three in 100 words:

[3×10=30]

- a) Soviet Nuclear Strategy.
- b) International Terrorism.
- c) Revolutionary warfare.
- d) U.S. Nuclear Strategy.
- e) Asymmetric warfare.
- f) Causes of war.

Total No. of Questions : 4]

P3346

[5209]-Ext.-11

M.A./M.Sc.(Part-I) (For External)

संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र

डि.एस. न. 1.1 आंतरराष्ट्रीय संबंध आणि 2.1 सामरिक अभ्यास

(2008 Pattern)

(मराठी रुपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]

- अ) तिसऱ्या जगातील राष्ट्रांमध्ये प्रादेशिकवादाचा विकास आणि उत्क्रांती स्पष्ट करा.
ब) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचा अभ्यास करण्यासंबंधीच्या विविध दृष्टीकोनाचे वर्णन करा.

प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]

- अ) नवीन जागतिक व्यवस्थेवर टिकात्मक टिपण लिहा.
ब) हॉन्स जे मॉर्गेन्था यांनी विकसित केलेल्या आंतरराष्ट्रीय राजकारणाच्या वास्तवतावादाच्या सिध्दांताचे ठळक गुणधर्म स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) 250 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) [2×15=30]

- अ) मर्यादीत ते सर्वकंष अशा बदलत्या युध्दपध्दतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) अण्वीक प्ररोधनाचा सिध्दान्त आणि त्याचा आंतरराष्ट्रीय राजकारणाशी असलेला संबंध या विषयी चर्चा करा.
क) नवीन आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्थेचा गुणधर्माचे वर्णन करा.
ड) चीनच्या अण्वीक युध्दनीतीविषयी चर्चा करा.

प्रश्न 4) 100 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही तीन)

[3×10=30]

- अ) रशियन अण्वीक युध्दनिती
- ब) आंतरराष्ट्रीय दहशतवाद
- क) क्रांतीकारी युध्दपध्दती
- ड) अमेरिकन अण्वीक युध्दनिती
- इ) असीमेट्रीक वॉरफेअर
- फ) युध्दाची कारणे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3347

[Total No. of Pages : 4

[5209]Ext-12

M.A./M.Sc. (Part -I) (For External)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS:1.2: Geo-Politics and Military Geography and

2.2: Defence Organization of India

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one in 500 words : **[20]**

- a) Write a note on the scope and importance of geopolitics.
- b) Critically evaluate application of geo-political thought in military planning.

Q2) Answer any one in 500 words: **[20]**

- a) Explain Role of Geography in Land warfare.
- b) Describe problems and issues of India's land border.

Q3) Answer any two in 250 words. **[2 × 15 = 30]**

- a) Explain role of public sector in India's defence production.
- b) Write a critical note on the Andaman and Nicobar strategic command
- c) Discuss Issues of Integrated defence staff.
- d) Describe role of strategic policy group.

P.T.O.

Q4) Answer any three in 100 words:

[3 × 10 = 30]

- a) Kargil Review Committee Recommendations.
- b) Defence Technology Council.
- c) Geography of insurgency.
- d) Role of Geography in sea warfare.
- e) Indo-Tibetan Border Police.
- f) Air-power theory.

Total No. of Questions : 4]

P3347

[5209]-Ext-12

M.A./M.Sc. (Part - I) (For External)

संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र
डि.एस.1.2 भुराजनिति आणि लष्करी भुगोल आणि
2.2 भारताचे संरक्षण संघटन
(2013 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]
- अ) भुराजनितिचे महत्व आणि व्याप्ती यावर टिपण लिहा.
ब) लष्करी नियोजनातील भुराजनैतिक विचाराच्या अमंलबजावणीचे टिकात्मक मूल्यमापन करा.
- प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]
- अ) जमिनीवरील युध्दात भुगोलाची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) भारताच्या भूसीमांविषयी समस्या आणि मुद्दे याबाबत सविस्तर वर्णन करा.
- प्रश्न 3) 250 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) [2 × 15 = 30]
- अ) भारताच्या संरक्षण उत्पादनातील सार्वजनिक क्षेत्राची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) अंदमान आणि निकोबार द्वीवसमुहावरील स्ट्रॅटेजिक कमान्डवर टिकात्मक टिपण लिहा.
क) इन्टीग्रेटेड डिफेंस स्टाफच्या विविध मुद्द्याविषयी चर्चा करा.
ड) सामरिक धोरण निर्धारित करणाऱ्या गटाच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) 100 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही तीन)

[3 × 10 = 30]

- अ) कारगिल रिव्हीव्ह्यू कमिटीच्या शिफारसी
- ब) डिफेन्स टेक्नालॉजी कॉन्सील
- क) विप्लववादाचा भूगोल
- ड) सागरी युद्धातील भूगोलाची भूमिका
- इ) भारत - तिबेट सीमासुरक्षादल
- फ) हवाई सामर्थ्याचा सिध्दांत

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3348

[Total No. of Pages : 4

[5209]-Ext.-13
M.A./M.Sc. (For External)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS:1.3: National Security and
2.3 Indian National Securities
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one in 500 words : **[20]**

- a) Write a note on the evolution of Nation-State and their characteristics.
- b) Critically evaluate the role of collective security in the maintenance of national security.

Q2) Answer any one in 500 words: **[20]**

- a) Explain role of Non-Alignment Movement in International politics.
- b) Write a note on the role of United Nations in pacific settlement of disputes.

Q3) Answer any two in 250 words. **[2 × 15 = 30]**

- a) Write a critical note on India's strategic culture and her nuclear policy.
- b) Describe India's relations with Pakistan with reference to Kashmir Dispute.
- c) Explain techniques of Balance of power.
- d) Write a note on the concept of human security.

P.T.O.

Q4) Answer any three in 100 words:

[3 × 10 = 30]

- a) Track II diplomacy.
- b) India and the Asia Pacific
- c) Peace studies.
- d) India and SAARC
- e) India's "operation Shakti"
- f) India's defence policy.

Total No. of Questions : 4]

P3348

[5209]-Ext.-13
M.A./M.Sc. (External)
संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र
डि.एस.1.3 राष्ट्रीय सुरक्षा आणि
2.3 भारतीय राष्ट्रीय सुरक्षा
(2013 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तर द्या (कोणतेही एक) [20]
अ) राष्ट्रे आणि राज्ये यांची उत्क्रांती आणि त्याची वैशिष्ट्ये यावर टिपण लिहा.
ब) राष्ट्रीय सुरक्षा अबाधित राखण्यासाठी "सामुहीक सुरक्षा" ह्या कार्यप्रणाली चे टिकात्मक मुल्यमापन करा.
- प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तर द्या (कोणतेही एक) [20]
अ) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील अलीप्तवादी चळवळीची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) शांततेच्या मार्गाने समस्या (वाद) निकाली काढण्यासाठी संयुक्त राष्ट्रांनी निभावलेली भूमिका यावर टिपण लिहा.
- प्रश्न 3) 250 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) [2×15=30]
अ) भारताची सामरिक संस्कृती आणि अणुधोरण यावर टिकात्मक टिपण लिहा.
ब) काश्मीरचा संदर्भ देऊन भारत - पाक संबंधाचे वर्णन करा.
क) सत्ता संतुलनाचे तंत्र स्पष्ट करा.
ड) मानवी सुरक्षेची संकल्पना यावर टिपण लिहा.

प्रश्न 4) 100 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही तीन)

[3 × 10 = 30]

- अ) राजनयाचा द्वितीय मार्ग
- ब) भारत आणि आशिया पॅसिफिक
- क) शांतता अभ्यास
- ड) भारत आणि सार्क
- इ) भारताचे ऑपरेशन शक्ती
- फ) भारताचे संरक्षण धोरण

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3349

[Total No. of Pages : 4

[5209]Ext.-14

M.A./M.Sc. (For External)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS : 1.4 Indian Military History and 2.4 Peace and Conflict Studies

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate marks.*

Q1) Answer any one in 500 words. **[20]**

- a) Make a brief survey of the military history of India.
- b) Write a critical note on the historiography of the military history of India.

Q2) Answer any one in 500 words. **[20]**

- a) Write a critical note on the military system and war philosophy during Ancient India.
- b) Write a critical note on the military history of medieval India with reference to slave dynasty.

Q3) Answer any two in 250 words. **[2 × 15 = 30]**

- a) Write a note on the scope of conflict studies.
- b) Explain difficulties in Disarmament.
- c) Explain the command structure of the British Military Forces.
- d) Discuss nationalization of Indian armed Forces.

P.T.O.

Q4) Answer any three in 100 words.

[3 × 10 = 30]

- a) Cross border terrorism
- b) The slave dynasty
- c) Pacific settlement
- d) Rajput military traditions
- e) Social causes of War
- f) Confidence building measures

Total No. of Questions : 4]

P3349

[5209]Ext.-14

M.A./M.Sc. (For External)

संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र

डि. एस. न. 1.4 भारतीय लष्करी इतिहास आणि 2.4 शांतता आणि संघर्षाचा अभ्यास

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) भारताच्या लष्करी इतिहासावर सर्वेक्षण तयार करा.
ब) भारताच्या लष्करी इतिहासाच्या ऐतिहासिक लेखनाचे टिकात्मक टिपण तयार करा.

प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) प्राचीन भारतातील सैन्य पध्दती आणि युद्धाचे तत्वज्ञान यावर टिकात्मक टिपण लिहा.
ब) साळवे राजसत्तेचा संदर्भ देऊन भारताच्या मध्ययुगीन कालखंडातील लष्करी इतिहासावर टिकात्मक टिपण लिहा.

प्रश्न 3) 250 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [2 × 15 = 30]

- अ) संघर्षाच्या अभ्यासाची व्याप्ती यावर टिपण लिहा.
ब) निशस्त्रीकरणाबाबतच्या समस्या स्पष्ट करा.
क) ब्रिटीश सैन्यसंघटनेच्या कमान्डसची रचना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) 100 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही तीन)

[3 × 10 = 30]

- अ) सीमेपलीकडील दहशतवाद
- ब) साळवे राजसत्ता
- क) शांततेच्या मार्गाने समस्यांचे निवारण
- ड) राजपुत सैन्य पंरपरा
- इ) युध्दाची सामाजिक कारणे
- फ) विश्वास वृध्दीगत करण्याबाबतचे उपाय

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3350

[Total No. of Pages : 4

[5209] - Ext. 21

M.A./M.Sc. (Part - II) (For External)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS : 3.1 Defence Economics and 3.9 International Political Economy

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate marks.*

Q1) Answer any one in 500 words.

[20]

- a) Discuss relationship between war and economy.
- b) Critically evaluate determining factors of defence expenditure.

Q2) Answer any one in 500 words.

[20]

- a) "Defence and development go side by side". Do you agree? Justify your answer.
- b) Describe role of private sector in India's defence production.

Q3) Answer any two in 250 words.

[2 × 15 = 30]

- a) Discuss politics of international economic relations.
- b) Describe Globalizations and its impact on India's defence preparedness.
- c) Discuss Role of D.R.D.O in India's defence production.
- d) Explain emergence of economic organization.

P.T.O.

Q4) Answer any three in 100 words.

[3 × 10 = 30]

- a) New International Economic Order (N.I.E.O)
- b) Merits of peace time economy
- c) Strategic military planning
- d) Powers of Defence minister
- e) Military Capability
- f) Link between ideology and Defence policy

Total No. of Questions : 4]

P3350

[5209] - Ext. 21

M.A./M.Sc. (Part - II) (For External)

संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र

डि. एस. 3.1 डिफेन्स ईकॉनामिक्स आणि 3.9 इन्टरनेशनल पालीटिकल ईकॉनामी

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) युद्ध आणि अर्थव्यवस्था यातील संबंधाबाबत चर्चा करा.
ब) संरक्षण खर्च निर्धारित करण्याच्या घटकांवर टिकात्मक मूल्यमापन करा.

प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) संरक्षण सज्जता आणि विकासकार्यक्रम ह्या दोन्ही प्रक्रिया एकाच वेळेस कार्यरत असल्या पाहीजेत आपण ह्या विधानाशी सहमत आहात काय? समर्पक उत्तर द्या.
ब) भारताच्या संरक्षण उत्पादनातील खाजगी क्षेत्राने निभावलेल्या भूमिकेचे वर्णन करा.

प्रश्न 3) 250 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [2 × 15 = 30]

- अ) आंतरराष्ट्रीय आर्थिक संबंधाबाबतच्या राजकारणाविषयी चर्चा करा.
ब) जागतिकीकरण आणि त्याचा भारताच्या संरक्षण सज्जतेवर होणाऱ्या परिणामाचे वर्णन करा.
क) भारताच्या संरक्षण उत्पादनातील संरक्षण संशोधन आणि विकास संघटनेच्या भूमिकेविषयी चर्चा करा.
ड) आर्थिक संघटनेच्या उद्देश स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) 100 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही तीन)

[3 × 10 = 30]

- अ) नवीन आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्था
- ब) शांतताकालीन अर्थव्यवस्थेचे गुण
- क) सामरिक लष्करी नियोजन
- ड) संरक्षण मंत्र्याचे अधिकार
- इ) लष्करी क्षमता
- फ) विचारधारा आणि संरक्षण सज्जता यातील संबंध

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3351

[Total No. of Pages : 4

[5209]Ext. - 22
M.A./M.Sc. (Part - II) (For External)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS : 3.5 Disaster Management and
4.1 Science, Technology and National Security
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate marks.*

Q1) Answer any one in 500 words. **[20]**

- a) Explain role of information technology to national security.
- b) Write a note on the types of disaster and principles of disaster management.

Q2) Answer any one in 500 words. **[20]**

- a) Describe various problems of post disaster relief and Logistics management.
- b) Explain applications of new technologies in the maintenance of internal security.

Q3) Answer any two in 250 words. **[2 × 15 = 30]**

- a) Explain Non military use of modern technologies and their impact on society.
- b) Describe application of military technologies in border management.
- c) Describe relationship between intelligence and national security.
- d) Explain issues in the environmental health, water and sanitation.

P.T.O.

Q4) Answer any three in 100 words.

[3 × 10 = 30]

- a) Vehicle Technologies
- b) Issues in environmental Health
- c) Material Science
- d) Bio-Technology
- e) Emergency support functions
- f) Management of relief camp

Total No. of Questions : 4]

P3351

[5209]Ext. - 22

M.A./M.Sc. (Part - II) (For External)

संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र

डि. एस. 3.5 आपत्तीव्यवस्थापन आणि

4.1 विज्ञान तंत्रज्ञान आणि राष्ट्रीय सुरक्षा

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शावितात.

प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]

अ) राष्ट्रीय सुरक्षेतील माहिती तंत्रज्ञानाची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) आपत्तीचे प्रकार आणि आपत्तीव्यवस्थापनाची तत्वे यावर टिपण लिहा.

प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]

अ) आपत्तीनंतरच्या मदत आणि पुरवठा व्यवस्थापनाच्या विविध समस्यांचे वर्णन करा.

ब) अतंर्गत सुरक्षा अबाधित राखण्यासाठी नवीन तंत्रज्ञानाचा होणारा वापर स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) 250 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [2 × 15 = 30]

अ) अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाचा असैनिकी कार्यासाठी होणाऱ्या वापराचा समाजावर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.

ब) सीमावर्ती व्यवस्थापनातील लष्करी तंत्रज्ञानाच्या केल्याजाणाऱ्या वापराबाबत वर्णन करा.

क) गुप्तचर यंत्रणा आणि राष्ट्रीय सुरक्षा यातील संबंधाचे वर्णन करा.

ड) पर्यावरणातील उत्तम पर्यावरण, स्वच्छता, पाणी हे मुद्दे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) 100 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही तीन)

[3 × 10 = 30]

- अ) वाहनाबाबतचे तंत्रज्ञान
- ब) पर्यावरणाच्या आरोग्याविषयी मुद्दे
- क) मटेरियल सायन्स
- ड) जैविक तंत्रज्ञान
- इ) आणीबाणीच्या काळातील सहाय्यकाची कार्ये
- फ) निवारण (मदत) शिबिराचे व्यवस्थापन

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3352

[Total No. of Pages : 4

[5209]Ext. - 23

M.A./M.Sc. (Part - II) (Semester - III & IV) (For External)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

**DS : 3.7 Ocean and Global Environment and 4.6 Maritime
Securities**

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate marks.*

Q1) Answer any one in 500 words. [20]

- a) Describe organization, and preparedness related to India's marine environment.
- b) Write a critical note on the marine Bio-diversity conservation and management.

Q2) Answer any one in 500 words. [20]

- a) Explain role of submarine during Second World War.
- b) Explain rights and duties of the coastal states in various Zones.

Q3) Answer any two in 250 words. [2 × 15 = 30]

- a) Describe marine photosynthesis, ocean as a Biological pump and carbon cycle.
- b) Describe role of India's navy during peace and war period.
- c) Write a note on marine parks and sanctuaries.
- d) Write a note on Global warming and its implications.

P.T.O.

Q4) Answer any three in 100 words.

[3 × 10 = 30]

- a) Security equipment
- b) Underwater surveillance
- c) Challenges to shipping
- d) Night vision
- e) Human Trafficking
- f) Water management

Total No. of Questions : 4]

P3352

[5209]Ext. - 23

M.A./M.Sc. (Part - II) (Semester - III & IV) (For External)

संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र

डि. एस. न. 3.7 ओशन अँड ग्लोबल इनव्हायरमेंट आणि 4.6 मॅरीटाईम सिक्युरीटीज

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) भारताच्या सागरी पर्यावरणाशी संबंधित संघटन आणि सज्जता याबाबत वर्णन करा.
ब) समुद्रातील विविध जलचर प्राणी-वनस्पतीचे संरक्षण आणि व्यवस्थापन यावर टिकात्मक टिपण लिहा.

प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) दुसऱ्या महायुद्धातील पाणबुडीची भुमिका स्पष्ट करा.
ब) विविध क्षेत्रातील सागर तटवर्ती राज्याचे अधिकार आणि कर्तव्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) 250 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [2 × 15 = 30]

- अ) एकसंघ अशा समुद्रात सागर एक जैविक पंप आणि कार्बन सायकल म्हणून वर्णन करा.
ब) युद्धकाळातील भारतीय नौदलाच्या भुमिकेचे वर्णन करा.
क) “मरीन पार्क” वर टिपण लिहा.
ड) जागतिक तापमान आणि त्याचे परिणाम यावर टिपण लिहा.

प्रश्न 4) 100 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही तीन)

[3 × 10 = 30]

- अ) सुरक्षेची साधन सामुग्री
- ब) पाण्याखालील निरीक्षण
- क) शिर्पींगची आव्हाने
- ड) नाईट व्हीजन
- इ) ह्युमन ट्रॅफीकींग
- फ) जल व्यवस्थापन

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3353

[Total No. of Pages : 4

[5209]Ext. - 24

M.A./M.Sc. (For External)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS : 3.2 India's Internal Security and role of the state and

4.2 Regional Security in South Asia

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate marks.*

Q1) Answer any one in 500 words.

[20]

- a) Describe approaches to the study of Strategic studies and International politics.
- b) Discuss problems of ethnicity in India with reference to North East region of India.

Q2) Answer any one in 500 words.

[20]

- a) Discuss Link between Governance and internal security issues.
- b) Discuss role of Indian army in tackling internal security issues.

Q3) Answer any two in 250 words.

[2 × 15 = 30]

- a) Explain Pakistan's nuclear strategies.
- b) Discuss geo-politics of South Asia.
- c) Explain economic challenges to India's internal security.
- d) Describe Link between cultural integration and regional politics.

P.T.O.

Q4) Answer any three in 100 words.

[3 × 10 = 30]

- a) Link between Ideology and national security
- b) India's security consideration in South Asia
- c) Link between Media and national security
- d) Explain role of China the dynamics of South Asian politics
- e) Ethnicity and national security
- f) Link between Economy and national security

Total No. of Questions : 4]

P3353

[5209]Ext. - 24

M.A./M.Sc. (For External)

संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र

डि. एस. 3.2 भारताची अंतर्गत सुरक्षा आणि राज्याची भूमिका आणि

4.2 दक्षिण आशियातील प्रादेशिक सुरक्षा

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]
- अ) सामरिक अभ्यास आणि आंतरराष्ट्रीय राजकारणाच्या, अभ्यासाविषयी असलेल्या विविध दृष्टीकोनाचे वर्णन करा.
- ब) उत्तर-पूर्व प्रांतांचा (राज्यांचा) संदर्भ देऊन भारतातील “वांशिक” समस्याबाबत चर्चा करा.
- प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]
- अ) सत्ता (गव्हर्नन्स) आणि अंतर्गत सुरक्षेच्या समस्या यातील संबंधा विषयी चर्चा करा.
- ब) अंतर्गत सुरक्षेच्या समस्या हाताळण्यात भारतीय सेनादलाने निभावलेल्या भूमिकेविषयी चर्चा करा.
- प्रश्न 3) 250 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [2 × 15 = 30]
- अ) पाकिस्तानची अण्वीक युध्दनिती स्पष्ट करा.
- ब) दक्षिण आशियातील भु-राजनिती विषयी चर्चा करा.
- क) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेची आर्थिक आव्हाने स्पष्ट करा.
- ड) सांस्कृतिक ऐक्य आणि प्रादेशिक राजकारण यातील संबंधाचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) 100 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही तीन)

[3 × 10 = 30]

- अ) विचारधारा आणि राष्ट्रीय सुरक्षा यातील संबंध
- ब) दक्षिण आशियातील भारताच्या सुरक्षेविषयी मनन (अभ्यास)
- क) प्रसार माध्यम आणि राष्ट्रीय सुरक्षा यातील संबंध
- ड) दक्षिण आशियाच्या राजकारणातील चीनची चैतन्यमयी भूमिका स्पष्ट करा
- इ) वांशिक समस्या आणि राष्ट्रीय सुरक्षा
- फ) अर्थव्यवस्था आणि राष्ट्रीय सुरक्षा यातील संबंध

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3354

[Total No. of Pages : 4

[5209]Ext. - 25

M.A./M.Sc. (Part - II) (Semester - III & IV) (For External)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

**DS : 3.8 International Organizations and 4.9 India's Strategic Culture
(2013 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate marks.*

Q1) Answer any one in 500 words. **[20]**

- a) Describe role of collective security towards international security and peace.
- b) Discuss composition, powers and functions of the Security Council.

Q2) Answer any one in 500 words. **[20]**

- a) Discuss strategic culture and its application during surgical strike of India in P.O.K.
- b) Evaluate role of International peace keeping force towards establishment of world peace.

Q3) Answer any two in 250 words. **[2 × 15 = 30]**

- a) Explain evolution of nuclear doctrine and its impact on world politics.
- b) Describe link between cultural integration and national security.
- c) Write a note on the functions of Trusteeship council.
- d) Describe role of International court of Justice towards conflict resolution.

P.T.O.

Q4) Answer any three in 100 words.

[3 × 10 = 30]

- a) Cross border terrorism in south Asia
- b) Pacific settlement
- c) Conflict management
- d) ECOSOC
- e) Comprehensive security
- f) Principles of India's foreign policy

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P3354

[5209]Ext. - 25

M.A./M.Sc. (Part - II) (Semester - III & IV) (For External)

संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र

डि. एस. न. 3.8 आंतरराष्ट्रीय संघटन आणि 4.9 भारताची सामरिक संस्कृती

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) आंतरराष्ट्रीय शांतता आणि सुरक्षेसंदर्भात सामुहीक सुरक्षेच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
ब) सुरक्षा समितीची रचना, अधिकार, आणि कार्ये याबाबत चर्चा करा.

प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) सामरिक संस्कृती आणि त्याची पाकव्याप्त काश्मीरमध्ये सर्जिकल स्ट्राईक कालखंडात केलेल्या अमंलबजावणीबाबत चर्चा करा.
ब) जागतिक शांतता प्रस्थापित करण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय शांतता रक्षक दलाने निभावलेल्या भूमिकेचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 3) 250 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [2 × 15 = 30]

- अ) अण्वीक तत्वप्रणालीची उत्क्रांती आणि त्याचा जागतिक राजकारणावर झालेला परिणाम स्पष्ट करा.
ब) सांस्कृतिक ऐक्य आणि राष्ट्रीय सुरक्षा यातील संबंधाचे वर्णन करा.
क) विश्वस्त मंडळाची कार्ये यावर टिपण लिहा.
ड) संघर्ष निवारणासाठी आंतरराष्ट्रीय न्यायालयाने निभावलेल्या भूमिकेचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) 100 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही तीन)

[3 × 10 = 30]

- अ) दक्षिण आशियातील सीमेपलीकडील दहशतवाद
- ब) शांततेच्या मार्गाने समस्याचे निवारण
- क) संघर्ष व्यवस्थापन
- ड) आर्थिक सामाजिक मंडळ
- इ) सर्वसमावेशक सुरक्षा
- फ) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाची तत्वे

